

**DOBRY KLIMAT
DLA POWIATÓW**

**INSTYTUT
NA RZECZ
EKOROZWOJU**

**COMMUNITY
ENERGY PLUS**

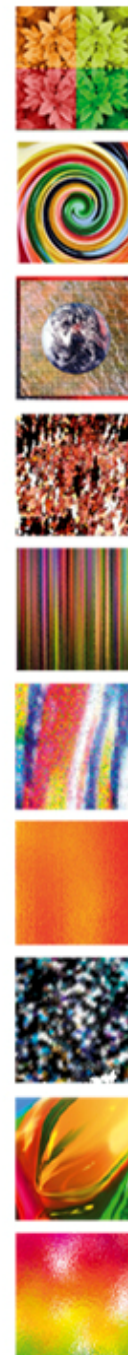
SPOŁECZEŃSTWO POWIATÓW WOBEC ZMIAN KLIMATU

**Badania opinii władz lokalnych i ich
zaangażowania w ochronę klimatu**

Warszawa, 18 maja 2015 r.

Projekt realizowany przy wsparciu finansowym instrumentu finansowego
LIFE+ Komisji Europejskiej oraz Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej

Informacje o badaniu w projekcie

- Badanie przeprowadzono w I i II turze badań opinii (I tura - 2011), w 3 grupach: Władze, Służby, Postacie.
- Badania zrealizowano metodą ankiety oraz indywidualnego wywiadu kwestionariuszowego w 108 powiatach.
- Próba każdego badania wyniosła ponad 600 wywiadów (643, 642).

Badanie w projekcie ADAPTCITY,
300 wywiadów z przedstawicielami
władz i administracji 50 miast
Polski, II połowa 2014

- Jak spostrzegane są zjawiska zmian klimatu?
- Jak spostrzegane jest przeciwdziałanie i przystosowanie do zmian klimatu?
- Gdzie lokowana jest odpowiedzialność za działania wobec zmian klimatu?
- Jak wyglądają osiągnięcia i plany powiatów na polu działań wobec zmian klimatu?
- W czym upatrywane są główne przeszkody w działaniu wobec zmian klimatu?

Badania CBOS, 2009
Badania UW, 2013
sondaże internetowe

Świadomość zmian klimatu – i co dalej?

realny
i ważny
problem

trudny
i odległy
problem

potrzebna
nowa
wrażliwość

potrzebna
nowa wiedza

NOWA
POSTAWA
inteligencja
ekologiczna

Co sądzimy o zmianach klimatu?

**Większość Polaków uważa zmiany klimatu za fakt.
Ocenia wysoko powagę problemu zmian klimatu.
Uważa, że działalność człowieka
ma realny wpływ na zmiany klimatu.**

Polacy najczęściej uważają, że zmiany klimatyczne są powodowane jednocześnie działalnością człowieka oraz zmianami naturalnymi. Jest o tym przekonanych 56% dorosłych i 66% młodych Polaków. W to, że zmiany klimatyczne są spowodowane wyłącznie działalnością człowieka, wierzy 31% osób dorosłych i 23% młodych Polaków. (badania PBŚ UW, 2013)

Działalność człowieka ma realny wpływ na zmianę klimatu – takiego zdania jest 61% Polaków, którzy wzięli udział w europejskim badaniu przeprowadzonym w internecie (meteovista.pl). W badaniu (2012) uczestniczyło 23 500 respondentów.

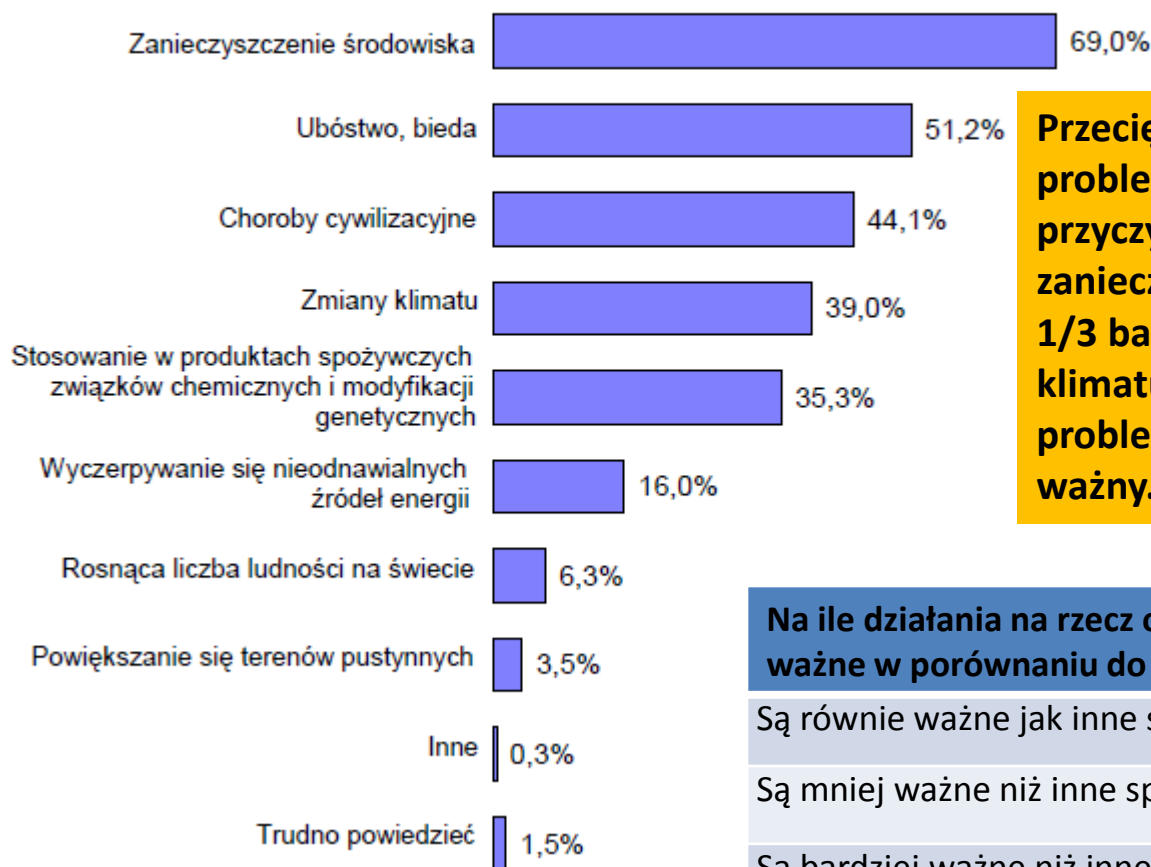

Zmiany klimatu – problem ważny

RYS. 1. Rozwój cywilizacji niesie za sobą, poza pozytywnymi skutkami, także wiele negatywnych zjawisk i zagrożeń. Które z wymienionych zjawisk uznał(a)by Pan(i) za najgroźniejsze?

(z badań CBOS w 2009 roku na ogólnopolskiej próbie losowej 1008 osób)

Przeciętny Polak dostrzega problem zmian klimatu oraz jego przyczyny w postaci zanieczyszczenia środowiska. 1/3 badanych uważa zmiany klimatu za bardzo poważny problem, a połowa - za raczej ważny.

Na ile działania na rzecz ochrony klimatu są ważne w porównaniu do innych spraw? (A5)	2011	2014
Są równie ważne jak inne sprawy	67,5	66,7
Są mniej ważne niż inne sprawy	14,7	13,8
Są bardziej ważne niż inne sprawy	9,2	10,5

Zmiany klimatu – problem złożony

➤ Pierwsze skojarzenia ze zmianami klimatu wiążą się ze **zmianami atmosferycznymi** raczej niż ze zmianami w glebie czy wodach.

Co oznacza określenie „zmiany klimatu”?	2011	2014
zmiany temperatur (wzrost)	22,1%	29,9%
zmiany w porach roku	21,1%	29,1%
globalne ocieplenie	18,7%	19,4%
częstsze huragany i burze	15,1%	17,6%
anomalia pogodowe	21,2%	18,5%

➤ Podobnie jest, gdy trzeba wskazać najważniejsze skutki zmian klimatu. Jednak wtedy, koronnym **symbolem zmian klimatu** są topniejące lodowce.

Najważniejsze zjawiska związane ze zmianami klimatu	2011	2014
topnienie lodowców	74%	72,7%
powodzie	39,7%	36,5%
wzrost temperatury	52,4%	49%
ulewne deszcze, nawałnice	44,1%	51,3%
częstsze huragany i burze	50,7%	49,8%

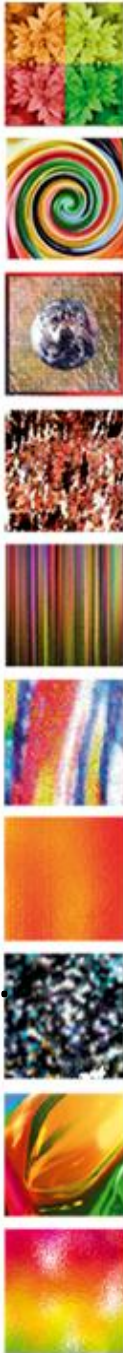

Zmiany klimatu – problem trudny

wzrost temperatury
anomalie pogodowe
zmiany w porach roku
topnienie lodowców
globalne ocieplenie klimatu
gwałtowne zjawiska atmosferyczne
powodzie, podtopienia
efekt cieplarniany, gazy cieplarniane
dłuższe okresy suszy
ekstrema pogodowe
częstsze huragany i burze
zmiana poziomu mórz i wód gruntowych
trąby powietrzne, huragany, tornada
zanieczyszczenie powietrza, emisja CO₂
ulewne deszcze, nawałnice
„dziura ozonowa”
pustynnienie dużych obszarów, stopowienie
wymieranie niektórych gatunków
różne zmiany biologiczne w środowisku
brak śniegu w zimie
wycinanie lasów
zmiana pogody
ekspansja szkodników i chorób
postępująca degradacja przyrody
krótsze zimy, dłuższe lata
ekspansja człowieka, rabunek zasobów

spontaniczne skojarzenia
z ankiety (A3)

To zjawisko złożone,
abstrakcyjne, trudne do
rozumienia.
Reagujemy na zagrożenia,
które możemy poczuć
swoimi **zmysłami**,
bezpośrednio.
Do nich jesteśmy
przystosowani ewolucyjnie.
Zmiany klimatyczne do
takich nie należą.

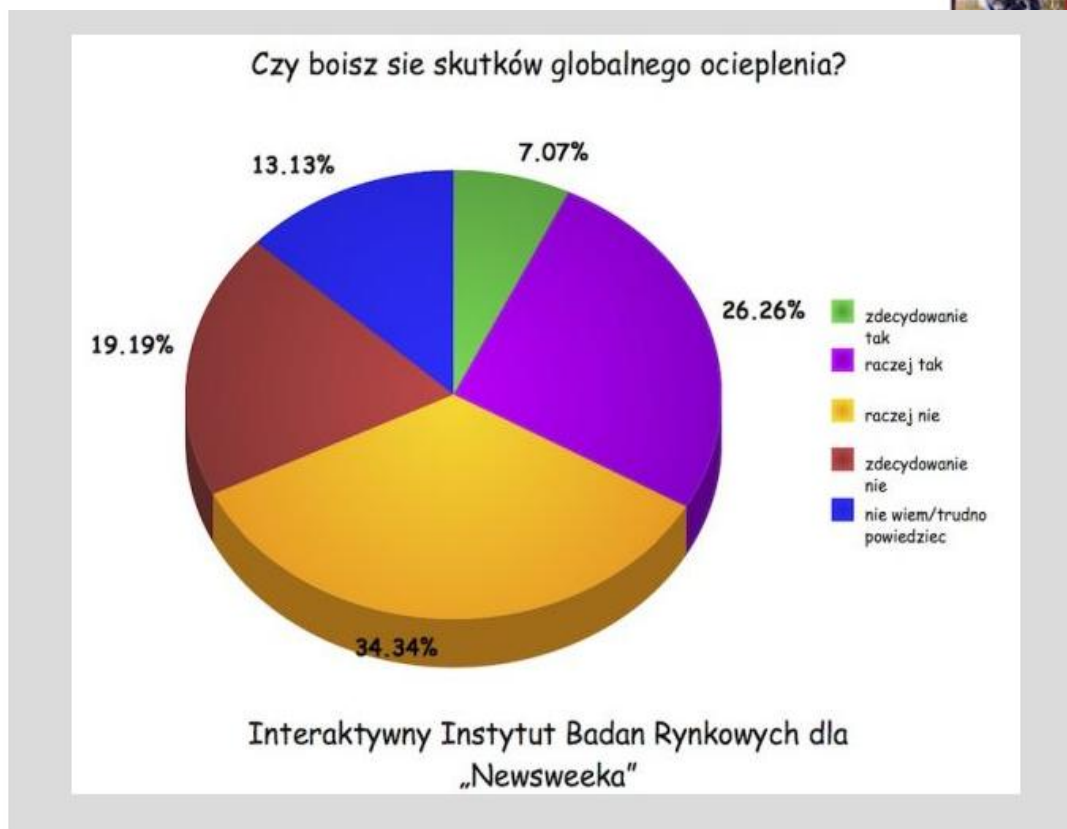
Zmiany klimatu – problem odległy

Często zmiany klimatu dotyczą odległych od nas miejsc, nawet w kraju. A to, co odległe, **nie angażuje nas** tak samo, jak to co bliskie. Podobnie jest z odległością czasową – skutki zmian klimatu kojarzy się raczej jako problem przyszłych pokoleń.

Ponad 30 % badanych DOKLIP twierdzi, iż kwestie zmian klimatu **są zbyt odległe od problemów pojedynczego człowieka** – mieszkańca powiatu, że jednostki mają ważniejsze, bardziej żywotne i naglące do rozwiązania problemy.

Zmiany klimatu i związana z nimi degradacja środowiska, są spostrzegane jako zjawiska **nieplanowane**, nie wynikające z naszych **złych intencji**. A jako takie, oceniamy je znacznie **łagodniej**.

Źródło: Interaktywny Instytut Badań Rynkowych dla „Newsweeka”; sondaż internetowy na próbie 800 Polaków w wieku 15-50 lat

Czas na kolejne kroki

Jak pokazują różne niezależne badania opinii, Polacy zauważają zmiany klimatu i przypisują odpowiedzialność za nie działaniom człowieka. Takie opinie są szczególnie wyraźne w Europie, w Polsce. Dyskusja nad tym, czy klimat się zmienia i dlaczego – **dla świadomości społecznej się skończyła.**

Trzeba pójść **dalej.**

Nie wystarczy już przekonywać, że zmiany zachodzą i że ludzka populacja za nie odpowiada. Trzeba rozwijać **inteligencję ekologiczną społeczeństwa** – nową wrażliwość i wiedzę, której nam brak.

Świadomość zmian klimatu – i co dalej?

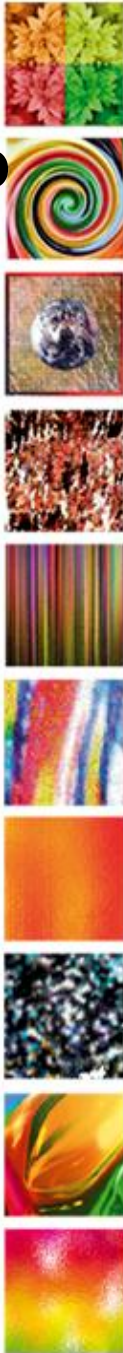
realny
i ważny
problem

trudny
i odległy
problem

potrzebna
nowa
wrażliwość

potrzebna
nowa wiedza

NOWA
POSTAWA
inteligencja
ekologiczna

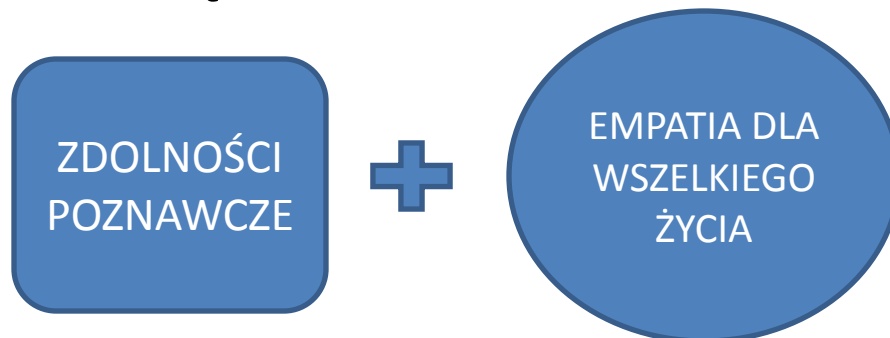
Inteligencja ekologiczna w powiecie

Daniel Goleman sformułował nie tak dawno ideę **inteligencji ekologicznej**. Człowiek nie stoi poza naturą, jest jej częścią. Nie tylko działa, ale także się dostosowuje do jej systemu.

**INTELIGENCJA EKOLOGICZNA –
zdolność przystosowania się do zajmowanej przez nas
ekologicznej niszy**

Umiejętność uczenia się na podstawie doświadczenia i racjonalnego obchodzenia się ze środowiskiem, które się rozumie i odczuwa.

Potrzebna nowa wrażliwość

„Jeśli chodzi o widzenie przyrody, te różnice w percepcji mają ogromne konsekwencje. Wymownymi symbolami zagrożeń, przed którymi stoimy z powodu globalnego ocieplenia, są niedźwiedź polarny pozostawiony własnemu losowi na dryfującej krze i topniejący lodowiec. Niewygodne prawdy jednak nie kończą się na tym; **kończy się tam tylko nasza zbiorowa zdolność spostrzegania**. Musimy powiększyć rozdzielczość i poszerzyć zakres soczewek, przez które patrzymy na przyrodę, żeby zobaczyć, jak syntetyczne związki chemiczne uszkadzają komórki układu wewnątrzwydzielniczego i jak powoli podnosi się poziom oceanów.”

„Musimy ukształtować w sobie **nową wrażliwość** na całą gamę nieznanych zagrożeń, wykraczających poza zakres tych, które wychwytuje radar naszego układu nerwowego i nauczyć się co z nimi robić.”

Do wrażliwości – przez wiedzę

Inteligencja ekologiczna pozwala nam **stosować to, czego się uczymy** o wpływie naszych działań na ekosystemy, do takiego ich modyfikowania, byśmy powodowali mniejsze szkody i powrócili do stylu życia nienaruszającego równowagi w naszej niszy, którą obecnie jest cała planeta.

„To, co może się w końcu stać wyuczoną reakcją emocjonalną, musi się zacząć od poznania umysłowego”.

INTELIENCJA ZBIOROWA

Jest gatunkowa, a nie jednostkowa.

Jest rozproszona w szeroko rozrzuconych sieciach ludzi.

Budują ją eksperci, przedsiębiorcy, aktywiści, władze.

INTELIENCJA MROWISKOWA

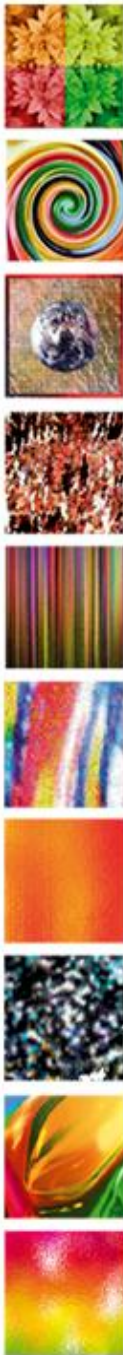
Każda jednostka nie musi patrzeć na inne, żeby wiedzieć, jak się zachować.

Zna i stosuje 3 zasady:

ZNAJ SWÓJ WPŁYW

WPROWADZAJ ULEPSZENIA, SPRZYJAJ IM

DZIEL SIĘ TYM, CZEGO SIĘ DOWIESZ

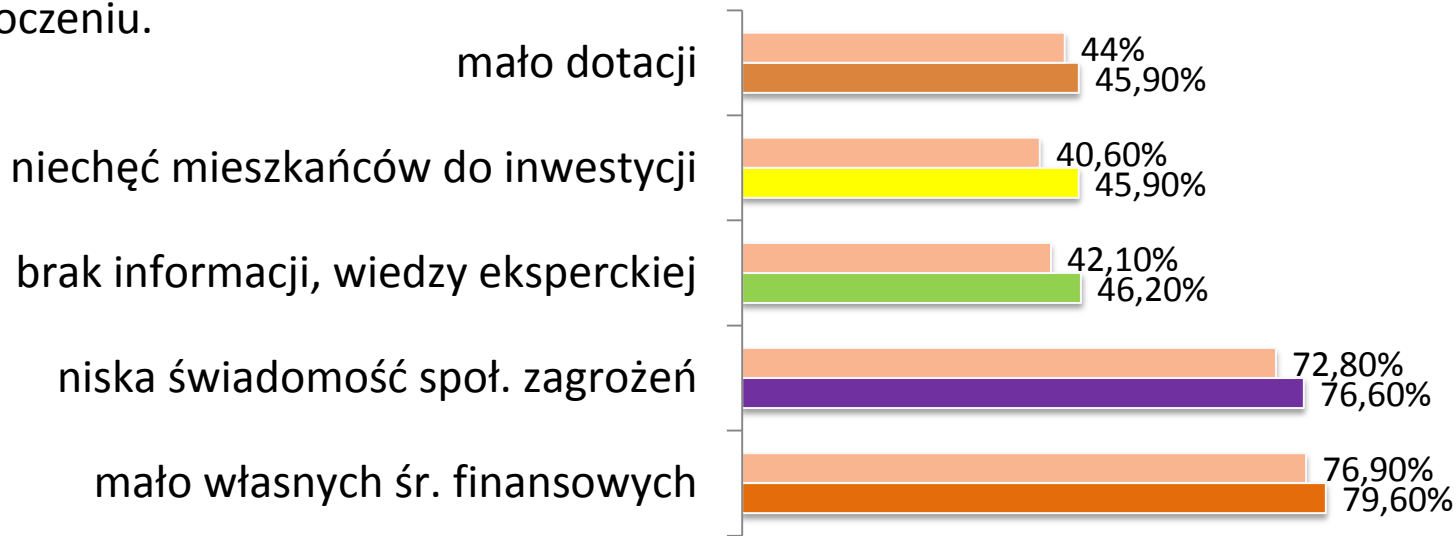

Przeszkody i bariery w oczach władz

Utrudnienia w przeciwdziałaniu zmianom klimatu i adaptacji, wymieniane spontanicznie przez badanych, ujawniają przede wszystkim **deficyt finansów i wiedzy**.

Istnieje zagrożenie, że takie myślenie o przeciwdziałaniu zmianom klimatu zamieni się w **stereotyp**, który będzie dodatkową barierą dla ochrony klimatu. Potrzebna jest alternatywa – wiedza w perspektywie jednostkowej i właściwa motywacja w otoczeniu.

górny słupek – 2011, dolny – 2014)

Przeszkody i bariery w oczach obywateli

Z cytowanych już badań CBOS wynika, że podejście Polaków do kwestii ochrony klimatu jest **silnie zinstytucjonalizowane**. Działania podejmowane w celu przeciwdziałania zmianom klimatu postrzegane są przede wszystkim jako powinność władz – zarówno centralnych, jak i lokalnych. Wśród czynników, które w największym stopniu wpływają na skuteczną ochronę klimatu, najczęściej wskazywane są te, które leżą w gestii rządzących, czyli zaostrenie przepisów prawnych oraz egzekwowanie istniejącego prawa.

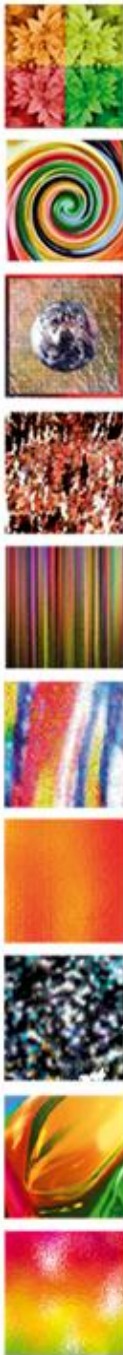
To nie tylko sygnał przerwania odpowiedzialności na władze, ale także **własnej niewiedzy i bezradności** ludzi.

Jak szerzyć nową wiedzę w „mrowisku”

Istotne informacje o działaniach sprzyjających ochronie klimatu staną się dostępne dla konsumentów wtedy, gdy będą najbardziej przydatne, czyli podane **w kluczowym momencie**: chwili zakupu, podejmowania decyzji o sposobie ogrzewania domu, podpisywania umowy na wywóz śmieci czy odbiór ścieków. Skuteczne informacje – skłaniające do działania i akceptowane przez odbiorcę – pokazują mu **od razu, jak może rozwiązać wskazany problem**. Nie ma sensu wzbudzać strachu, lepiej promować podpowiedzi właściwych działań. Wiedza, która ma uwrażliwić ludzi, musi być **konkretna**. Musi też **przekonywać**, a więc wskazywać na jakieś indywidualne wartości, walory, profity, zyski. Można też używać triady zasad:

ZNAJ SWÓJ WPŁYW	Ile nawozów sztucznych używasz w swoim ogrodzie?	Ile zużywamy w urzędzie papieru?
WPROWADZAJ ULEPSZENIA	Używaj kompostu, samodzielnie przygotowywanego na bieżąco.	Wprowadzamy zbiórkę brudnopisów i ich powtórne użycie.
DZIEL SIĘ TYM, CO WIESZ	Polecaj znajomym podobne zaopatrzenie w nawóz dla roślin, także doniczkowych.	Urząd wprowadza procedury elektroniczne, ujawniając informacje ile to zaoszczędza papieru

Dziękuję za uwagę.

INSTYTUT
NA RZECZ
EKOROZWOJU

COMMUNITY
ENERGY PLUS

Projekt realizowany przy wsparciu finansowym instrumentu finansowego LIFE+ Komisji Europejskiej oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

